

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 519.6

Василь Бритковський
Українська академія друкарства

СИНТЕЗ, ОПТИМІЗАЦІЯ І МОДЕЛЮВАННЯ РЕДАКТОРА АВТОМАТИЗОВАНОГО НАБОРУ ФОРМУЛ ТЕОРІЇ СЕКВЕНЦІЙНИХ АЛГОРИТМІВ

© Бритковський Василь, 2001

Описано синтез і оптимізацію структури редактора автоматизованого набору формул алгоритмів.

Described a synthesis and optimization structures editor of an automatized admission of the formulas of algorithms.

У системі автоматизованого набору і редагування інструментальними засобами повинні бути знаки операцій [1]. Знак операції секвентування, елімінування, паралелення та інвертування потрібно вирисовувати так: вибрати необхідний інструмент із зображенням операції. Натисканням “мишки”, коли курсор знаходиться на робочій області графічного вікна екрана, вводиться початок і кінець знака операції. Після виконання таких дій повинен автоматично згенеруватися вибраний знак операції із збереженням встановлених співвідношень, яке є між шириною і висотою знака операції теорії секвенційних алгоритмів.

Терми мають вводитися так: вибирається інструмент текст, курсор встановити у потрібне місце робочого поля системи і набрати текстові символи з клавіатури.

Знаки операцій циклічного секвентування, елімінування паралелення повинні вводитися так: вибирається інструмент – відповідний знак операції, “мишкою” переміщується курсор у потрібне місце робочої області і після натискання клавіші “мишки” знак відповідного розміру, автоматично повинен вирисуватись у заданому місці.

Переміщення має здійснюватись так: вибирається інструмент “об’єкт”, переміщується курсор “мишки” в межі необхідного знака операції і натисканням клавіші “мишки” повинен виділитися даний знак операції, далі натиснути ліву клавішу “мишки” на виділеному знаку операції, знак повинен “прив’язатися” до курсора “мишки” і його можна переміщувати в будь-яке місце робочої області.

Система автоматизованого набору і редагування формул теорії секвенційних алгоритмів матиме меню, функціями якого буде робота з даними системи; редагування знаків операцій: копіювання, вирізання вставляння, знищення; задання параметрів знаків операцій і елементів термів, встановлення параметрів робочого вікна системи і надання допомоги користувачеві. Розроблені аналітичні залежності співвідношень розмірів знаків операцій описуються такими формулами:

$$\text{– секвентування} \quad b = 2(\sqrt{l} + 2), \quad \text{– елімінування} \quad b = 2\left(\frac{\sqrt{l}}{2} + 2\right),$$

– паралелення $b = \frac{\sqrt{l}}{2} + 2$, де b – ширина, l – довжина знаків операцій.

Синтез загальної структури системи. Загальна структура синтезується термами задання початкових значень змінних і параметрів опису функціонування інструментальних засобів і функцій меню, які є основою системи автоматизованого набору і редагування формул теорії секвенційних алгоритмів.

Формула, яка описує загальну структуру системи, наведена секвенцією (1)

$$\overbrace{L_{1-7}; F_0}, \quad (1)$$

де L_{1-7} – секвенція задання початкових значень змінних і параметрів [2].

$$F_0 = \mathcal{C} u F_1,$$

де $\mathcal{C} u$ – цикл за умовою виходу із системи (u).

$$F_1 = \overbrace{S_1, S_2, u^{-?}},$$

де S_1 – секвенція, що описує випадок, коли функції системи виконуються один раз і відбувається вихід із системи, S_2 – секвенція, що описує випадок коли функції системи виконуються циклічно.

$$S_1 = \overbrace{F_2; L_{28}}, \quad S_2 = \overbrace{F_2; c_u},$$

де L_{28} – терм виходу із системи; c_u – ознака повернення на початок циклу за умовою u ; F_2 – терм функцій системи.

$$F_2 = \mathcal{C} i F_3,$$

де F_3 – терм вибору і виконання функцій системи.

$$F_3 = \overbrace{S_3, S_4, u_i^{-?}},$$

де S_3 – секвенція виконання функцій системи; S_4 – секвенція, яка описує випадок, коли не виконується жодна з функцій; u_i – умова вибору i -ї функції системи.

$$S_3 = \overbrace{L_i; c_i}, \quad S_4 = \overbrace{*; c_i},$$

де $*$ – порожній терм; L_i – терм, що описує i -ту функцію системи; c_i – ознака повернення на початок циклу за змінною i .

Підставивши в (1) замість $F_0, F_1, F_2, F_3, S_1, S_2, S_3, S_4$ їхні значення, отримаємо формулу, яка описує загальну структуру системи автоматизованого набору, редагування і моделювання формул теорії секвенційних алгоритмів.

Синтез структури інструментальних засобів системи. Генерація знака операції інвертування в системі описана такою секвенцією:

$$M_1 = \overbrace{A; B; C; D; L_{2.9}},$$

де A – терм задання початкових значень змінних і параметрів; B – введення координат в робочій області натискання клавіші “мишки”, яке відбулося раніше; C – кількість натискань клавіші “мишки” в робочому полі; D – фіксація кінцевих координат знака операції; $L_{2.9}$ – автоматичної генерації графіки знака операції інвертування.

При невиборі інструмента знаків операцій, а наявності двох натискань клавіші “мишки” в робочій області системи, генерація графіки знаків операцій не відбувається, що описується такою секвенцією:

$$M_2 = \overbrace{A ; B ; C ; D ; *}$$

Для генерації знака операції паралелення в системі синтезуємо таку секвенцію:

$$M_3 = \overbrace{A ; B ; C ; D ; L_{2.8}}$$

де $L_{2.8}$ – терм генерації графіки знака операції паралелення.

Секвенція

$$M_4 = \overbrace{A ; B ; C ; D ; L_{2.7}}$$

де $L_{2.7}$ – терм генерації графіки знака операції елімінування, описує автоматичну генерацію знака операції елімінування.

Синтезуємо таку секвенцію:

$$M_5 = \overbrace{A ; B ; C ; D ; L_{2.6}}$$

де $L_{2.6}$ – терм генерації графіки знака операції секвентування, яка описує автоматичне вирисовування в робочій області системи знака операції секвентування.

Коли в робочій області системи відбулось тільки одне натискання клавіші “мишки” і при цьому попередньо не було здійснено вибору ні однієї піктограми інструментів, то синтезуємо таку секвенцію:

$$M_7 = \overbrace{A ; B ; C ; N ; *}$$

де N – терм фіксації координат першого натискання клавіші “мишки”, якою не здійснюється генерація знаків операцій.

Автоматичне вирисовування системою графіки знака операції циклічного паралелення описується такою секвенцією:

$$M_6 = \overbrace{A ; B ; C ; N ; L_{2.5}}$$

де $L_{2.5}$ – терм утворення знака операції циклічного паралелення.

Такими секвенціями

$$M_8 = \overbrace{A ; B ; C ; N ; L_{2.4}}$$

$$M_9 = \overbrace{A ; B ; C ; N ; L_{2.3}}$$

$$M_{10} = \overbrace{A ; B ; C ; N ; L_{2.2}}$$

$$M_{11} = \overbrace{A ; B ; C ; N ; L_{2.1}}$$

описується автоматична генерація графіки знаків операцій циклічного елімінування ($L_{2.4}$), секвентування ($L_{2.3}$), введення елементів термів ($L_{2.2}$) та ідентифікація об'єктів знаків операцій ($L_{2.1}$).

Синтез елімінувань і оптимізація структури наведені в публікації [3].

Синтез секвенцій структури генерації графіки знаків операцій. Структури для вирисовування графіки знаків операцій секвентування, елімінування, паралелення та інвертування є аналогічними, тому що вони мають подібні параметри, тільки опис структури за собів їх вирисовування буде різний.

Синтез структури для вирисовування знаків операцій секвентування, елімінування, паралелення та інвертування.

Синтез секвенцій. Перша секвенція синтезована з термів опису задання початкових значень змінних і параметрів – K_1 , знаходження різниці між координатами кінця і початку знака операції – K_2 , обчислення номера елемента масиву, в який заноситься цей знак – K_3 , обчислення параметрів для вертикального розміщення знака операції і його збереження – K_4 , і автоматичне вирисовування графіки знака операції в робочій області системи – K_6 та наведена формулою

$$\overbrace{\overbrace{K_1 ; K_2 ; K_3 ; K_4 ; K_6}} \quad (2)$$

Генерація горизонтального розміщеного на робочому столі системи знака операції описується такою секвенцією:

$$\overbrace{\overbrace{K_1 ; K_2 ; K_3 ; K_5 ; K_6}} , \quad (3)$$

де K_5 – терм обчислення параметрів для горизонтального розміщення знака операції і його збереження.

Синтез елімінувань. Формули (2) і (3) елімінуємо за умовою u – горизонтального розміщення графіки знака операції, отримаємо вираз

$$\overbrace{\overbrace{K_1 ; K_2 ; K_3 ; K_4 ; K_6} , \overbrace{K_1 ; K_2 ; K_3 ; K_5 ; K_6}} , u - ? \quad (4)$$

Оптимізація елімінування. Із формули (4) за властивістю дистрибутивності операції елімінування [1] вносимо терм K_1, K_2, K_3, K_6 за знак елімінування і отримуємо формулу

$$\overbrace{\overbrace{K_1 ; K_2 ; K_3 ; K_4, K_5 , u - ?} ; K_6} \quad (5)$$

Структура генераторів знаків операцій циклічного секвентування, елімінування і паралелення також збігаються, а відрізняються параметрами термів їхнього вираховування.

Синтез структури генераторів знаків операцій циклічного секвентування, елімінування і паралелення також збігаються, а відрізняються параметрами термів їхнього вираховування.

Секвенція синтезується із термів, які описують початкові значення змінних і параметрів (N_1), обчислення елемента масиву, в який заноситься (N_2), обчислення параметрів знака операції (N_3) і вирисовування його в робочій області системи і збереження (N_4) та наведена формулою

$$\overbrace{\overbrace{N_1 ; N_2 ; N_3 ; N_4}} \quad (6)$$

Секвенція опису набору елементів термів утворена термами задання початкових значень змінних і параметрів (T_1), обчислення номера елемента масиву, в який заноситься терм (T_2), введення текстового фрагменту (T_3) і вирисовування текстового фрагменту на робочому столі системи та його збереження (T_4) і має такий вигляд:

$$\overbrace{\overbrace{T_1 ; T_2 ; T_3 ; T_4}} \quad (7)$$

Синтез структури масштабування знаків операцій. Формула, яка описує масштабування знаків операцій теорії секвенційних алгоритмів, має вигляд

$$\overbrace{L ; F_4 ; E_1}$$

де L – терм задання параметрів масштабування; F_4 – терм опису масштабування знаків операцій секвентування, елімінування, паралелення та інвертування; E_1 – терм опису масштабування знаків операцій циклічного секвентування, циклічного елімінування, циклічного паралелення і елементів термів;

$$F_4 = \overbrace{\varphi j F_5 ; c_j},$$

де j – змінна циклу, яка пробігає всі можливі знаки, (як вертикальні, так і горизонтальні); F_5 – терм опису масштабування вертикальних і горизонтальних знаків операцій;

$$F_5 = \overbrace{S_5, S_6, u_j-?},$$

де S_5 – описує випадок, коли не масштабується жоден із знаків операції секвентування, елімінування, паралелення і інвертування; u_j – умова, що аналізує, який знак операції масштабується;

$$S_5 = \overbrace{\varphi i F_6 ; c_i}, \quad S_6 = \overbrace{* ; c_j},$$

де i – змінна циклу, що пробігає чотири квадратики, які виділяють знак операції;

$$F_6 = \overbrace{F_7, S_7, u_i-?},$$

де F_7 – терм опису масштабування знаків операцій; S_7 – описує випадок, коли не вибирається жоден із квадратиків рамки;

$$S_7 = \overbrace{* ; c_i}, \quad F_7 = \overbrace{S_8, S_9, u_{ij}-?},$$

де S_8 – секвенція, яка описує масштабування горизонтальних знаків операцій; S_9 – секвенція, яка описує масштабування вертикальних знаків операцій; u_{ij} – умова, яка визначає чи знак операції горизонтальний;

$$S_8 = \overbrace{L_{ij} ; c_i}, \quad S_9 = \overbrace{M_{ij} ; c_i},$$

де L_{ij} – терм опису масштабування горизонтальних знаків операцій; M_{ij} – секвенція, яка описує масштабування вертикальних знаків операцій; c_i, c_j – ознаки повернення в цикл за змінними i та j .

Отже, секвенціями S_8 і S_9 описується безпосередньо проведення масштабування знаків операцій секвентування, елімінування, паралелення та інвертування

$$E_1 = \overbrace{\varphi n E_2 ; c_n},$$

де n – змінна, яка пробігає знаки операцій циклічного секвентування, елімінування, паралелення і елементів турмів;

$$E_4 = \overbrace{S_{10}, S_{11}, u_n-?},$$

де S_{10} – секвенція, яка описує масштабування з використанням чотирьох квадратиків; S_{11} – секвенція, яка описує відсутність активності знаків операцій; u_n – умова, за якою визначається, який із знаків операцій є активним;

$$S_{10} = \overbrace{\varphi m E_3 ; c_m}, \quad S_{11} = \overbrace{* ; c_n},$$

де m – змінна, яка пробігає всі квадратики рамки; c_m, c_n – ознаки повернення в цикл за змінними m, n

$$E_3 = \overbrace{S_{12}, S_{13}, u_m-?},$$

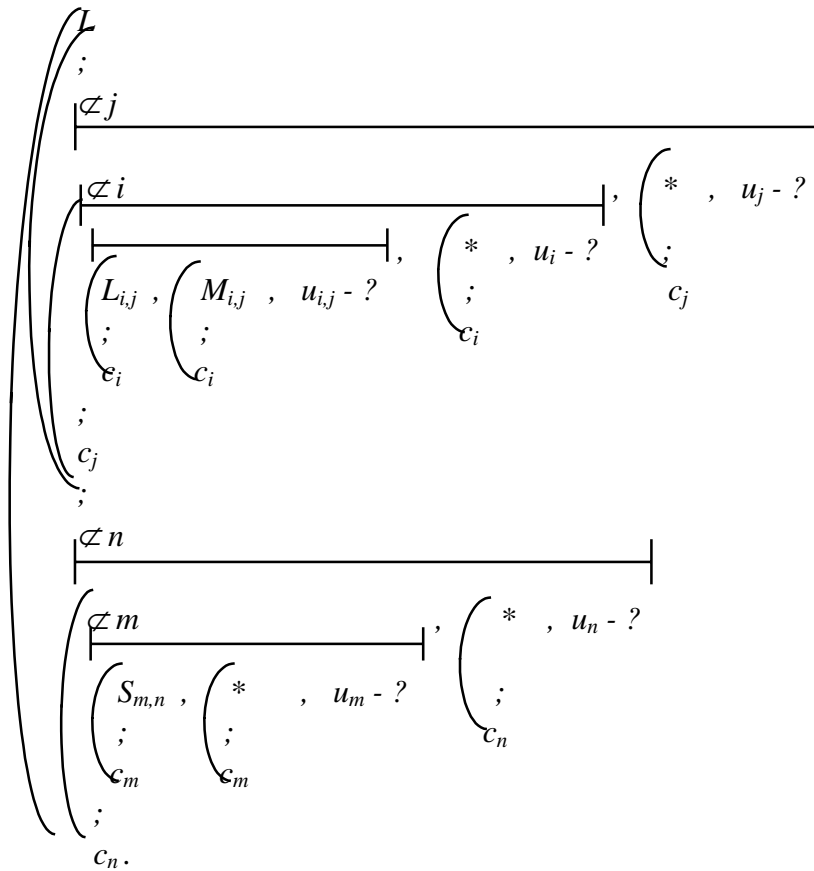
де u_m – умова розпізнавання, який з чотирьох квадратиків рамки виділення є вибраним; S_{12} – секвенція, яка описує масштабування активного знака операції циклічного секвентування,

елімінування, паралелення та елементів термів; S_{13} – описує відсутність масштабування жодного із даних знаків операцій;

$$S_{12} = \overbrace{S_{m,n} ; c_m}, \quad S_{13} = \overbrace{* ; c_m},$$

де $S_{m,n}$ – терм опису масштабування активного знака операції циклічного секвентування, елімінування, паралелення та елементів термів.

Підставивши у формулу значення $F_4 - F_7$, $E_1 - E_3$ і $S_5 - S_{13}$, отримаємо загальну структуру функціонування системи в режимі масштабування знаків операцій теорії секвенційних алгоритмів, яка наведена формулою

Оптимізація структури. Оптимізація формули проводиться на основі властивостей операцій секвентування та елімінування. За знак операції елімінування з елімінування за умовою u_i виносимо c_i , отримуємо формулу

$$\left(\overbrace{\varnothing i}^{\quad}, \quad * \quad , \quad u_i - ? \right) \left(\overbrace{L_{ij} , \quad M_{ij} , \quad u_{ij} - ?}^{\quad} ; \quad c_i . \right) \quad (8)$$

З елімінування за умовою u_j виносимо c_j і підстановкою виразу (8) в елімінування виводимо формулу

$$\begin{array}{l}
 \varphi_j \\
 \hline
 \varphi_i \quad , \quad * \quad , \quad u_j - ? \\
 \hline
 \quad , \quad * \quad , \quad u_i - ? \\
 \hline
 L_{i,j} \quad , \quad M_{i,j} \quad , \quad u_{i,j} - ? \\
 ; \\
 c_i \\
 ; \\
 c_j .
 \end{array} \tag{9}$$

Аналогічно проводимо подальшу оптимізацію і отримуємо оптимізовану структуру, яка забезпечує масштабування знаків операцій теорії секвенційних алгоритмів, та наведена формулою

$$\begin{array}{l}
 L \\
 ; \\
 \varphi_j \\
 \hline
 \varphi_i \quad , \quad * \quad , \quad u_j - ? \\
 \hline
 \quad , \quad * \quad , \quad u_i - ? \\
 \hline
 L_{i,j} \quad , \quad M_{i,j} \quad , \quad u_{i,j} - ? \\
 ; \\
 c_i \\
 ; \\
 c_j \\
 ; \\
 \varphi_n \\
 \hline
 \varphi_m \quad , \quad * \quad , \quad u_n - ? \\
 \hline
 S_{m,n} \quad , \quad * \quad , \quad u_m - ? \\
 ; \\
 c_m \\
 ; \\
 c_n .
 \end{array} \tag{10}$$

Побудова моделі і моделювання структури функціонування системи в режимі масштабування знаків операцій. Масштабування зображень у системі повинно проводитись не симетрично, а з врахуванням залежності, яка є між геометричними розмірами знаків операцій, та використовуються при генеруванні знаків операцій. Його потрібно виконувати так:

- виділити потрібний знак операції;
- залежно від необхідного напрямку зміни знака операції, курсор “мишки” встановити на необхідний квадратик рамки активізації;
- коли він виділиться, обчислити параметри x_{of} і y_{of} , вони показують, де відбулося натискання лівої клавіші “мишки” на квадратик;

– при переміщенні курсора “мишки”, коли він зафіксований на квадратику, відповідно і повинно змінитися розміщення даного квадратику, а саме змінитися його координати відносно лівого верхнього кута робочої області, і вони обчислюються, наприклад, для першого квадратику так:

$$l_{sh1} = l_{sh1} + x - x_{of1}, \quad t_{sh1} = t_{sh1} + y - y_{of1},$$

де l_{sh1} , t_{sh1} – координати квадратику відносно лівого верхнього кута робочої області, x , y – нові координати курсора при переміщенні, x_{of1} , y_{of1} – координати, де відбулося натиснення лівої клавіші “мишки” на даному квадратику $sh1$;

– далі відповідно до переміщення квадратику і має змінюватись розмір активного знака операції, з врахуванням того, чи знак операції вертикальний, чи горизонтальний, мають змінюватись його координати x_1 та y_1 за такими формулами. Наприклад, коли змінюється розмір знака операції при переміщенні квадратику $sh1$:

$$x_1 = l_{sh1} + 9, \quad y_1 = t_{sh1} + 9,$$

де число $9 = 7+2$; 7 – ширина або висота квадратику; 2 – відстань між квадратиком і лівим верхнім кутом знака операції; l_{sh1} , t_{sh1} – координати квадратику;

– відповідно до зміни параметрів x_1 та y_1 , та з врахуванням нелінійної залежності між довжиною і шириною знака, обчислюються решта параметрів знака операції.

Отже, згідно з даними вимогами повинно проводитися масштабування знака операції.

Побудуємо математичну модель структури системи в режимі масштабування знаків операцій для знака операції секвентування і двох квадратиків, оскільки знаки операцій секвентування є найбільш типовими серед знаків операцій теорії секвенційних алгоритмів, а масштабування відбувається аналогічно при використанні чотирьох квадратиків рамки виділення. Цю модель будемо з врахуванням вимог до масштабування, замінивши змінні терми такими предметними:

$$L = \begin{pmatrix} l_{sh1} := l_{sh1} & , & l_{sh2} := l_{sh2} \\ \\ t_{sh1} := t_{sh1} & , & t_{sh2} := t_{sh2} \end{pmatrix};$$

$$L_{1,1} = \begin{pmatrix} x_1 := l_{sh1} + 9; \\ k := |x_1 - x_3|; \\ \cdot k := \sqrt{k} / +2; \\ \cdot x_4 := x_1; \\ \cdot y_3 := y_2 - k; \\ y_1 := y_3 - k; \\ y_4 := y_3; \end{pmatrix}$$

$$F_{1,1} = \begin{pmatrix} y_1 := t_{sh1} + 9; \\ k := |y_1 - y_3|; \\ \cdot k := \sqrt{k} / +2; \\ \cdot y_3 := y_1; \\ \cdot x_4 := x_2 - k; \\ x_1 := x_4 - k; \\ x_3 := x_4; \end{pmatrix}$$

$$L_{1,2} = \begin{pmatrix} x_2 := l_{sh2} - 2; \\ k := |x_2 - x_4|; \\ \cdot k := \sqrt{k} / +2; \\ \cdot x_3 := x_2; \\ \cdot y_4 := y_2 - k; \\ y_1 := y_4 - k; \\ y_3 := y_4; \end{pmatrix}$$

$$F_{1,2} = \begin{pmatrix} y_3 := t_{sh2} + 9; \\ k := |y_3 - y_4|; \\ \cdot k := \sqrt{k} / +2; \\ \cdot y_1 := y_3; \\ \cdot x_3 := x_1 - k; \\ x_2 := x_3 - k; \\ x_4 := x_3; \end{pmatrix}$$

$$u_1 = (t_o = 1); u_{1,1} = (t_s = 1); u_{1,2} = (t_s = 2);$$

$$u_{1,1,1} = u_{1,1,2} = (|x_1 - x_4| = 0).$$

Секвентні області значень змінних такі:

$$x, l_{sh1}, l_{sh2}, x_1, x_2, x_3, x_4 \in Q_1 = \overbrace{0, 1, 2, \dots, x_{max}};$$

$$y, t_{sh1}, t_{sh2}, y_1, y_2, y_3, y_4 \in Q_2 = \overbrace{0, 1, 2, \dots, y_{max}};$$

Підставивши у формулу (10) замість термів $L_{1,1}, L_{1,2}, F_{1,1}, F_{1,2}$ і $u_1, u_{1,1}, u_{1,2}, u_{1,1,1}, u_{1,1,2}$ їхні значення та з врахуванням вимог до масштабування, отримаємо формулу, яка разом із секвентними областями значень змінних і предметних термів утворює модель системи в режимі масштабування зображень знаків операцій.

Теорема. Моделлю в межах робочого поля масштабується ідентифікований знак операції.

Доведення. Знаки операцій в робочій області можна розміщувати як в середині робочої області, так і по краях. При масштабуванні зображень знаків операцій, квадратики рамки виділення переміщуються аналогічно як і знаки операцій. Квадратики рамки переміщуються в межах робочого поля, доведення цього є аналогічним, як і для знаків операцій.

Серед можливих варіантів розміщення знаків операцій є варіант, коли знак знаходиться в середині робочої області, при якому можна здійснювати масштабування зображення знака операції з використанням усіх чотирьох квадратиків, а отже, у всіх напрямках, містить всі решта варіанти.

Доведемо, що моделлю масштабується виділений знак операції в межах робочого поля, коли знак є в середині робочої області і для масштабування використовується перший квадратик. Отже, $t_s = 1$, $l_{sh1} = l_{sh1}$ і $t_{sh1} = t_{sh1}$.

Нехай ідентифікований знак операції секвентування. Отже, $t_o = 1$, $a_o = g$ і параметрами, $x_1, x_2, x_3, x_4, y_1, y_2, y_3, y_4$.

Після виконання початкових операторів отримаємо $l_{sh1} = l_{sh1}$, $t_{sh1} = t_{sh1}$, $l_{sh2} = l_{sh2}$, $t_{sh2} = t_{sh2}$. Далі виконується операція елімінування за умовою u_1 , “чи ідентифікований знак є знаком операції секвентування”, а це так, бо $t_o = 1$. Далі знову виконується операція елімінування за умовою $u_{1,1}$, “чи відбувається масштабування з використанням першого квадрата”, умова виконується, бо $t_s = 1$.

Далі виконується операція елімінування за умовою $u_{1,1,1}$, “чи знак операції горизонтальний”. Тут можливі два випадки: 1) коли знак операції горизонтальний; 2) коли ні, тобто знак операції вертикальний.

Випадок 1. Оскільки знак операції горизонтальний, то обчислюється x_1 відносно квадрата Sh_1 : $x_1 := l_{sh1} + 9$, потім обчислюється ширина знака операції за формулою $k := |x_1 - x_3|$, тепер обчислюється довжина знака операції за формулою $k := \sqrt{k} / +2$, відносно довжини знака операції обчислюється решта координат знака операції, за такими формулами

$$x_4 := x_1, y_3 := y_2 - k, y_1 := y_3 - k, y_4 := y_3.$$

Знак операції змінить свій розмір відносно переміщення квадрата з урахуванням співвідношення, яке є між геометричними розмірами знака операції.

Випадок 2. Знак операції вертикальний, тоді обчислюється y_1 , відносно координати квадратика t_{sh1} : $y_1 := t_{sh1} + 9$, далі обчислюється довжина знака операції за формулою $k := |y - y_3|$ тепер обчислюється ширина знака операції за формулою $k := \sqrt{k} / +2$, з використанням ширини обчислюються решту координат знака операції за формулами:

$$y_3 := y_1, \quad x_4 := x_2 - k, \quad x_1 := x_4 - k, \quad x_3 := x_4.$$

Знак операції змінить свої розміри відносно переміщення квадратика, з урахуванням співвідношення між геометричними розмірами знака операції.

Отже, квадратики можна переміщувати в будь-яке місце робочої області, а це доводиться так, як і для знаків операцій, і розмір знака операції змінюється із переміщенням квадратика, то ідентифікований знак операції масштабується в межах робочого поля. Аналогічно доводиться масштабування знаків операцій при використанні решти трьох квадратиків.

Для всіх решти знаків операцій масштабування доводиться аналогічно, як і для знака операції секвентування. Отже, моделлю в межах робочого поля масштабується ідентифікований знак операції. Теорему доведено.

Висновки.

1. Синтезована і оптимізована загальна структура редактора, структура інструментальних засобів, структура генераторів знаків операцій і структура функціонування системи в режимі масштабування знаків операцій.

2. Побудовано модель структури функціонування системи в режимі масштабування зображень знаків операцій і проведено її моделювання.

1. Овсяк В., Овсяк Ю. *Теорія секвенційних алгоритмів як засіб побудови математичного, лінгвістичного, алгоритмічного та інформаційного забезпечення* // Вісн. ДУ "Львівська політехніка". 2001. № 415. – С. 32 – 41. 2. Бритковський В. *Математична структура системи автоматизованого набору формул алгебри алгоритмів-секвенцій*. // Вісн. ДУ "Львівська політехніка". 2001. № 415. – С. 172 – 175. 3. Овсяк В., Бритковський В. *Синтез і оптимізація інструментальних засобів редактора формул алгоритмів*. Квалілогія книги: збірник наукових праць. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2000, – С. 32 – 38. 4. В. Бритковський. *Проведення масштабування зображень в системі МОДАЛ*. Автоматика – 2000. – Т.6. – Львів, 2000. – С. 79 – 84.